

УДК 61:355+614.88:61:574.23(091)

*І.Г.Бірюк, В.В.Гордієнко, В.Д.Мойсюк,
В.І.Стефанчук, В.В.Бойко, В.В.Бендас*

ІСТОРІЯ КАФЕДРИ МЕДИЦИНИ КАТАСТРОФ ТА ВІЙСЬКОВОЇ МЕДИЦИНИ БУКОВИНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ

Кафедра медицини катастроф та військової медицини (зав. – доцент І.Г.Бірюк)
Буковинської державної медичної академії

Резюме. Висвітлено історію кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинської державної медичної академії. Розкриті основні етапи становлення та напрямки діяльності кафедри, а також вказано весь керівний склад у період з 1944 по 2004 роки.

Ключові слова: кафедра, історія, медицина катастроф, військова медицина.

Бурхливе ХХ століття з його двома світовими та безліччю локальних війн і конфліктів, великою кількістю стихійних лих, технологічних аварій та соціальних катаклізмів, число яких зростає з кожним роком не тільки в Україні, а й у світі в цілому, гігантським нагромадженням смертоносної зброї і особливо отруйних речовин висуває суворі вимоги до професійної підготовки сучасного лікаря. Військово-медична підготовка, як комплекс спеціальних дисциплін, покликана підготувати лікаря до праці в умовах воєнного часу як організатора медичного забезпечення військ, а в умовах мирного часу – як організатора ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій та медичного забезпечення ураженого населення. Одним із основних завдань кафедри медицини катастроф та військової медицини Буковинської державної медичної академії є підготовка майбутніх лікарів до роботи в екстремальних ситуаціях мирного і воєнного часу.

Після створення Чернівецького державного медичного інституту, згідно з Постановою Раднаркому УРСР №1360 від 20 жовтня 1944 року, однією з перших була сформована кафедра військово-медичної підготовки.

Першим начальником кафедри було призначено підполковника Бокарева М.М. (1944-1945 рр.), а начальником навчальної частини – підполковника м/с Верховського І.М. (1945-1947 рр.). Ними і сформувався викладацький склад кафедри та матеріально-технічна база.

Становленню кафедри військової підготовки завжди приділяли першочергового значення. І це не дивно, адже на посаду начальника військової кафедри були призначені навіть генерал-майор м/с Шликов А.А. (осінній семестр 1945-1946 н.р.) та генерал-майор м/с Маслов А.Р. (весняний семестр 1945-1946 н.р.), які одночасно обіймали посаду начальника медичної служби Прикарпатського військового округу, штаб якого був дислокований у м. Чернівці.

У 1946-1947 навчальному році кафедру очолював полковник м/с Комаров І.М., а з 1947 по 1949 роки – полковник м/с Андрицький Г.І. Начальником навчальної частини в цей період був підполковник м/с Павлов К.М.

З моменту створення і до 1947 року до складу військової кафедри входив курс фізичного виховання, що сприяло підвищенню рівня фізичної підготовленості студентів.

З 1945 по 1948 роки на військовій кафедрі діяли курси з підготовки медичних сестер для цивільних закладів охорони здоров'я. Їх програма була розрахована на два роки. Всього кафедрою було здійснено два випуски медичних сестер.

Починаючи з 1949 і до 1961 року посаду начальника кафедри обіймали: полковник м/с Немолотов О.С. (1949-1953 рр.), полковник м/с Колотко Ф.М. (1953-1955 рр.), полковник м/с Груздев О.І. (1955-1961 рр.), а посаду начальника навчальної частини – полковник м/с Колотко Ф.М. (1949-1953 рр.), полковник м/с Деркач С.О. (1953-1961 рр.). Усі ці офіцери були висококваліфікованими спеціалістами та організаторами медичної служби військ і мали великий фронтний досвід.

На військовій кафедрі вивчалися наступні дисципліни: „Загальновійськова підготовка”, „Організація і тактика медичної служби”, „Санітарно-хімічний захист, патологія і терапія отруйних речовин”. Залучалися до вивчення військових дисциплін переважно студенти 4-го та 5-го курсів.

Згідно зі штатним розкладом, до складу кафедри входили: начальник військової кафедри, начальник навчальної частини, старші викладачі, викладачі та навчально-

допоміжний персонал. Кількість викладачів та навчально-допоміжного персоналу кафедри змінювалася відповідно до загальної чисельності студентів, які проходили військову підготовку.

У зв'язку зі значним скороченням у 1961 році Збройних сил СРСР, військова кафедра Чернівецького медичного інституту була розформована. Однак для обов'язкового вивчення студентами був залишений курс військової токсикології і захисту від зброї масового знищення.

З відновленням військової кафедри у 1968 році, була затверджена нова організаційно-штатна структура кафедри з курсом цивільної оборони і медичної служби цивільної оборони в кількості 20 чоловік: вісім кадрових офіцерів (два загально-військових і шість медичної служби), три офіцери медичної служби запасу (викладач військової токсикології і медичного захисту, старший викладач і викладач курсу ЦО і МСЦО), а також 9 чоловік навчально-допоміжного персоналу.

З 1968 по 1993 роки військову кафедру очолювали: полковник м/с Ключев І.А. (1968-1972 рр.), полковник м/с Аверін В.С. (1972-1980 рр.), полковник м/с Ковпак П.Я. (1980-1983 рр.), полковник м/с Білоус В.І. (1983-1984 рр.), полковник м/с Павлуник І.І. (1984-1993 рр.). Ці висококваліфіковані спеціалісти й організатори медичного забезпечення військ перед призначенням на посаду уже мали великий досвід роботи на керівних посадах у різних ланках медичної служби Збройних сил.

У цей період оновлено і розширено матеріально-технічну базу кафедри, започатковано широке використання електрифікованих макетів, кіно- та аудіоапаратури. Велика кількість годин навчальної програми військової підготовки відпрацьовувалася зі студентами в спеціальному приміщенні, де були повністю розгорнуті усі функціональні підрозділи медичного пункту полку.

Наукові дослідження, які проводилися на кафедрі, були тісно пов'язані з проблемами практичної охорони здоров'я і медичної служби Збройних сил України. Співробітники кафедри виконували цілу низку науково-дослідних робіт за завданням Міністерства оборони та Міністерства охорони здоров'я України, а також медичної служби Прикарпатського військового округу. Науковці кафедри брали активну участь і в дослідженнях причин виникнення „Чернівецької хімічної хвороби”. Результати цих досліджень були викладені в монографії В.І.Білоуса та В.В.Білоуса „Талотоксикози (чернівецька хімічна хвороба)”.

Завдяки налагодженим зв'язкам із командуванням навчальної дивізії, дислокованої у м. Чернівці та з медичною службою гарнізону, окремі теми навчальної програми відпрацьовувалися в гарнізонному шпиталі, санітарно-епідеміологічному загоні, окремому медичному батальйоні та на Сторожинецькому полігоні.

Неодноразові інспекторські та контрольні перевірки діяльності кафедри командуванням штабу Прикарпатського військового округу та Міністерства оборони свідчили про високий професійний рівень викладацького складу. Кафедра була визнана однією з кращих не тільки в Прикарпатському військовому окрузі, але і входила до переліку кращих військових кафедр вищих навчальних закладів колишнього СРСР.

Постановою Кабінету Міністрів України 1992 року № 490 військова кафедра Чернівецького медичного інституту з першого вересня 1993 року була розформована.

Підставою для відновлення кафедри був наказ Міністерства охорони здоров'я України і Міністерства оборони України від 15 грудня 1995 року № 233/332 “Про створення кафедр екстремальної і військової медицини”

На підставі наказу Міністерства оборони України та Міністерства охорони здоров'я України від 18 липня 1996 року №215/202 “Про введення в дію Положення, Навчальної програми, Типового штатного розкладу кафедр екстремальної і військової медицини та організацію їх роботи”, а також за наказом (наказ № 3) ректора Буковинської державної медичної академії від 4 лютого 1997 року створена кафедра екстремальної і військової медицини, фізичного виховання та здоров'я. Згідно з цим наказом розпочато навчання студентів медичних факультетів за програмою підготовки офіцерів медичної служби запасу (ВОС - 901000).

Відновлення роботи кафедри здійснювалося завдяки постійній увазі ректора академії, академіка Пішака В.П., проректорів з навчальної роботи професора Сокола А.М. і професора Коломойця М.Ю., Головного військово-медичного управління Міністерства оборони України та Української військово-медичної академії.

Посильний внесок у відновлення кафедри вніс і колишній керівний склад кафедри: Павлуник І.І. і Білоус В.І., які зберегли і передали у користування новоствореній кафедрі навчальну документацію, кінофільми, муляжі, таблиці та стенди з військових та військово-медичних дисциплін.

Кафедру розмістили у двох навчальних корпусах по вул. О. Гузар, 2. У навчальному корпусі №1 знаходяться: кабінети завідувача кафедри і начальника навчальної частини, дві навчальні аудиторії з дисциплін: „Загальновійськова підготовка” та „Організація медичного забезпечення в умовах надзвичайного стану”, викладацька, лаборантська та кімната для зберігання навчально-методичної літератури.

У навчальному корпусі №2 розташовані п'ять навчальних аудиторій з „Токсикології, радіології та медичного захисту”, „Організації медичного забезпечення” та „Медицини катастроф”, а також приміщення для зберігання військово-навчального майна.

З 1997 по 2002 роки кафедрою завідували: д.мед.н., професор Дудко Г.С. (1997-2000 рр.) та кандидат медичних наук, доцент Воробйов О.О. (2000-2002 рр.). З листопада 2002 року кафедрою очолив кандидат медичних наук, доцент Бірюк І.Г. Впродовж 1997-2002 років обов'язки начальника навчальної частини виконував кандидат медичних наук, полковник м/с Шестаков В.І., а з липня 2002 року на цю посаду призначений підполковник м/с Гордієнко В.В.

З вересня 2002 року, після відокремлення курсу фізичного виховання та здоров'я, кафедра перейменована на кафедру екстремальної і військової медицини.

Колектив кафедри медицини катастроф та військової медицини БДМА (2004 р.)

1 ряд – м-р запасу І.І.Фесенко, п/п-к м/с В.Д.Мойсюк, доц. І.Г.Бірюк, п-к м/с В.В.Гордієнко, п/п-к м/с В.І.Стефанчук; 2 ряд – інспектор Ф.І.Семенюк, п/п-к запасу М.Б.Кулик, роб. О.В.Бихалова, п/п-к запасу О.М.Короткий, лаборант О.В.Попелюк, п/п-к м/с запасу Ю.В.Медвідь, лаборант М.Г.Гуцул, м-р м/с запасу В.В.Бойко, м-р м/с В.В.Бендас, лаборант І.Ю.Грунтковський.

На кафедрі екстремальної і військової медицини військову підготовку вивчають студенти II-V курсів та інтерни. Програма військової підготовки для студентів включає в себе наступні дисципліни:

- військові (загальновійськова підготовка; загальна тактика);
- військово-медичні (організація медичного забезпечення військ; військова токсикологія, радіологія та медичний захист; медицина катастроф);
- військово-фармацевтичні (організація забезпечення військ медичним майном);
- військово-спеціальні (військова хірургія з хірургією надзвичайних ситуацій; військова терапія з терапією надзвичайних ситуацій; військова епідеміологія з епідеміологією надзвичайних ситуацій; військова гігієна з гігієною при надзвичайних ситуаціях).

Перелік дисциплін військової, військово-медичної і військово-спеціальної підготовки студентів та інтернів (розподіл навчальних годин за формами навчання, видами навчальних занять та за військово-обліковими спеціальностями) передбачений Навчальною програмою дисциплін військової підготовки та медицини катастроф для студентів та інтернів вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів України III-IV рівня акредитації.

На кафедрі постійно працює науковий гурток із військово-медичних дисциплін, у якому займаються студенти II-V курсів.

Одним із завершальних етапів підготовки студентів на кафедрі екстремальної та військової медицини є проведення навчальних зборів. Вони проводяться зі студентами-курсантами V курсу як на базі кафедри, так і у військових частинах Чернівецького гарнізону. Під час навчальних зборів передбачено проведення навчальних стрільб, спортивних змагань між навчальними взводами та прийняття військової присяги на вірність народу України.

Після закінчення навчання, студенти VI курсу проходять військово-лікарську комісію і атестуються на присвоєння первинного офіцерського звання „молодший лейтенант медичної служби” запасу.

З моменту відновлення кафедри, професорсько-викладацький склад проводить активну роботу з відбору кандидатів до вступу в Українську військово-медичну академію за спеціальностями: „Хірургія”, „Анестезіологія”, „Терапія”, „Стоматологія”, „Епідеміологія”, „Фармація”, „Загальна практика”. Впродовж 2001-2003 років до Української військово-медичної академії вступили 12 студентів.

З 1 березня 2003 року введено в дію наказ Міністра оборони України, Міністерства освіти і науки України та Міністерства охорони здоров'я України від 10 лютого 2003 року, № 31/68/53 „Про удосконалення системи підготовки офіцерів медичної служби запасу”. Згідно з цим наказом та наказом ректора Буковинської державної медичної академії від 25 липня 2003 року № 06-0, кафедру екстремальної і військової медицини перейменовано на кафедру медицини катастроф та військової медицини.

THE HISTORY OF THE DEPARTMENT OF MEDICINE OF CATASTROPHES AND MILITARY MEDICINE OF BUKOVINIAN STATE MEDICAL ACADEMY

I.G.Birjuk, V.V.Hordiienko, V.D.Moisiuk, V.I.Stefanchuk, V.V.Boiko, V.V.Bendas

Abstract. The history of the development of the Department of the Medicine of Catastrophes and Military Medicine of Bukovinian State Medical Academy is elucidated. The main stages of its development and ways of the Department's activities are shown. The list of its administration staff from 1944 till 2004 is presented.

Key words: department, history, medicine of catastrophes, military medicine.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi)

Buk. Med. Herald. – 2004. – Vol.8, №3.- P.222-225

Надійшла до редакції 15.04.2004 року